

ابریسیاست: سیاست‌های کلی رفاه و تأمین اجتماعی، بایستگی‌ها و شایستگی‌ها^۱

مقوله تأمین اجتماعی اگرچه ریشه در آموزه‌های تمدن ایرانی و اسلامی دارد و قراین و شواهد فراوانی را می‌توان در تاریخ ایران باستان برای آن برشمرد؛ اما این مقوله در ساخت نوین خود پدیده‌ای وارداتی است و از این منظر هرچند حدوداً یک قرن بیمه‌گری اجتماعی و رفاه و تأمین اجتماعی وجود دارد؛ ولی در دهه‌های اخیر می‌توان از زاویه قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری کلان و راهبردی چند نقطه عطف برشمرد. از تدوین و تصویب قانون تأمین اجتماعی در سال ۱۳۵۴ که مبتنی بر ایجاد یک نظام فراگیر و ملی بیمه‌های اجتماعی بود، اما به آن عمل نشد و تأسیس و انحلال زود هنگام وزارت رفاه و تأمین اجتماعی در اواسط دهه پنجاه که بگذریم، می‌توان

تصویب قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی در سال ۱۳۸۳ و تصویب موارد مربوط به حوزه رفاه و تأمین اجتماعی در قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه، به‌ویژه مواد ۳، ۵ و ۵۷ و قانون برنامه ششم توسعه، به‌ویژه مواد ۲، ۷۸، ۸۰ و ۸۱ را نقاط عطف کشور در انشای قوانین مرتبط به این حوزه دانست.

اما به نظر می‌رسد تصویب و ابلاغ سیاست‌های کلی را بتوان مرکز ثقل قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری و کلان در این حوزه دانست؛ چراکه به هر تقدیر، کشور طی چهار دهه گذشته فاقد یک سیاست اجتماعی، سیاست رفاهی و نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی یکپارچه و منسجم بوده است و اگرچه قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی این ظرفیت را داشت؛ اما به‌لحاظ رویکردهای متفاوت و بعضاً متعارض قوای سه‌گانه و صدور احکام مغایر و متباین در برخی از مقاطع، قانون مزبور به‌طور کامل اجرا نشد. به نظر می‌رسد ابلاغ سیاست‌های کلی رفاه و تأمین اجتماعی می‌تواند به‌مثابه فصل‌الخطاب و گرانگه حرکت در این مسیر و ریل‌گذاری اصلی برای تمامی اجزاء عناصر ذی‌مدخل و ذی‌نفعان عمل کند.

۱. مشخصات کتاب: حیدری، علی (۱۴۰۰) ابرسیاست: سیاست‌های کلی رفاه و تأمین اجتماعی، بایستگی‌ها و شایستگی‌ها. تهران: مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.

کتاب *ابریاست*، گردآوری و تألیف علی حیدری، ماحصل کارشناسی‌های انجام‌شده طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ است و بخش انشایی گزارش‌های تهیه‌شده در فرایند تدوین پیش‌نویس سیاست‌های کلی رفاه و تأمین اجتماعی را شامل می‌شود.

گردآوری و انتشار این اثر از آنجا اهمیت می‌یابد که به‌لحاظ ایجاز و اختصار، متن ابلاغی سیاست‌های کلی بسیار کوتاه و متخصر است و روشن است که مستندسازی فرایند تهیه و تدوین این سند راهبردی و ارائه نتایج مطالعات و بررسی‌های زمینه‌ای که عصاره تجربه زیسته مؤلف در این طریق بوده است، می‌تواند افزون بر تولید و نشر محتوای موردنیاز به تبیین و تنویر بیشتر موضوع کمک کند.

کتاب مشتمل بر شش فصل است. در فصل نخست، طرح سیاست‌های کلی رفاه و تأمین اجتماعی توضیح داده می‌شود. فصل دوم مبانی بنیادین سند تبیین شده که شامل دو گفتار اهمیت و ضرورت نظری و اهمیت و ضرورت عملی است. در گفتار اول این فصل به مبانی نظری (اسلام، ایران و جهان) و مبانی قانونی (استنادات قانونی، اسناد، احکام و تدابیر بالادستی - قوانین و مقررات موضوعه) اشاره و تعارف عملیاتی، مدل نظری مطلوب یا الگوی اسلامی - ایرانی رفاه و تأمین اجتماعی، دامنه و گستره نظری، دامنه تعهدات و خدمات در حوزه‌های بیمه‌ای، حمایتی و امدادی بررسی شده است. در گفتار دوم، نویسنده ضمن شرح پیشینه و سیر تطور حوزه‌های سه‌گانه تأمین اجتماعی و تبیین وضع موجود در آنها، به آسیب‌شناسی و کالبدشکافی مسائل و مشکلات و ترسیم وضعیت بر اساس تداوم روندهای موجود، طرح الگو/مدل/طرح جامع مطلوب و دامنه و گستره عملی نیز پرداخته است. فصل سوم روش‌شناسی تدوین‌شده را پیش می‌کشد. فصل چهارم دربرگیرنده تبیین سیاست‌های کلی پیشنهادی است و متون پیش‌نویس در آن آمده است. فصل پنجم روش‌های تأمین مالی طرح‌های پیشنهادی را تشریح می‌کند. تعیین الزامات و شاخص‌های تحقق سیاست‌های کلی رفاه و تأمین اجتماعی آخرین فصل کتاب را به خود اختصاص می‌دهد.